

О. В. Біленко, М. Л. Пелагейченко

ТЕХНОЛОГІЇ

Рівень стандарту

Підручник для 10 (11) класу
закладів загальної середньої освіти

**Тернопіль
Астон
2018**

Біленко О. В., Пелагейченко М. Л.
Технології : Підручник для 10 (11) класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. — Тернопіль : Астон, 2018. — 288 с. : іл.

Підручник «Технології (рівень стандарту)» для 10 (11) класу закладів загальної середньої освіти містить навчальний матеріал відповідно до чинної програми.

Даний предмет допоможе розширювати світогляд, набувати практичних умінь і навичок, виявляти творчість та ініціативу, брати на себе відповідальність за ухвалення рішень.

Підручник сприятиме учням не лише в засвоєнні змісту предмета, а й у підготовці до життя в суспільстві, усвідомленні свого місця в сучасному світі.

Для учнів, учителів, методистів, батьків.

© Біленко О. В., Пелагейченко М. Л., 2018.
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2018.

Зміст

Шановні десятикласники!.....	4
Дизайн предметів інтер'єру	5
Техніки декоративно-ужиткового мистецтва	41
Дизайн сучасного одягу	77
Краса і здоров'я.....	107
Кулінарія	141
Ландшафтний дизайн	166
Основи підприємницької діяльності	192
Основи автоматики і робототехніки	210
Комп'ютерне проектування.....	230
Креслення	248
Додатки	274

Шановні старшокласники і старшокласниці!

Ви починаєте вивчати предмет «Технології», який допоможе не лише розширювати світогляд й набувати практичних умінь щодо використання різних технологій, а й виявляти творчість та ініціативу, брати на себе відповідальність за ухвалення рішень.

Основою вашого навчання на уроках технологій є розробка творчих проєктів. Саме через проєктну діяльність ви зможете самостійно конструювати та створювати особисту навчальну траєкторію, розв'язувати життєво значущі практичні проблеми та завдання. Лише від вашої цілеспрямованості, наполегливості та працьовитості залежить успіх проєкту. Опанування кожного із запропонованих у підручнику модулів розпочинатиметься з вибору теми проєкту, яка має стосуватися розв'язання певної проблеми (у цьому вам допоможуть матеріали рубрики «Ідеї для натхнення та втілення»). Наступним етапом є пошук та аналіз актуальної для виконання проєкту інформації, і тут підручник теж буде для вас надійним помічником, який спрямує вашу пізнавальну, дослідницьку та пошукову діяльність. У ньому ви знайдете теми міні-проєктів, які нададуть роботі на цьому етапі більшої осмисленості та цілеспрямованості.

Слід пам'ятати, що результатом вашої проєктної діяльності має бути певний продукт. Для модуля «Основи автоматики і робототехніки» — це модель автомата або роботизованого пристрою; для модуля «Кулінарія» — кулінарний виріб чи страва; для модуля «Основи підприємницької діяльності» — бізнес-план майбутньої справи; для модуля «Креслення» — конструкторсько-технологічна документація; для модуля «Комп'ютерне проектування» — 3D-модель виробу; для модуля «Краса та здоров'я» — візуалізація косметичних дій; для модуля «Ландшафтний дизайн» — елемент садового дизайну; для модулів «Дизайн предметів інтер'єру», «Дизайн сучасного одягу» та «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» — виріб. Після реалізації задуму проєкту на вас чекає презентація його результатів.

Сподіваємося, що цей підручник допоможе вам самореалізуватися, надасть натхнення і наснаги в навчанні та творчості. Бажаємо успіхів!

Автори

Умовні позначення

	Увага! Визначення		Перевірте себе
	Це цікаво		Ідеї для натхнення та втілення
	Перлини мудрості		Ваша проєктна діяльність
	Створено в Україні		Арт-галерея
	Сторінками історії		Новітні досягнення науки і практики
	Рекомендовані джерела		

ДИЗАЙН ПРЕДМЕТІВ ІНТЕР'ЄРУ

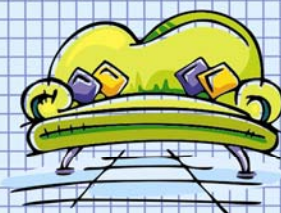
Ви знатимете:

- ✓ визначальні особливості стилів інтер'єру;
- ✓ сутність принципів дизайну;
- ✓ засоби художнього конструювання;
- ✓ конструкційні матеріали для облаштування власного інтер'єру.

Ви вмітимете:

- ✓ характеризувати роль кольору в композиції;
- ✓ пояснювати доцільність вибору конструкційних матеріалів, безпечних для здоров'я людини та навколишнього середовища;
- ✓ створювати декоративні вироби інтер'єрного призначення.

1. Визначальні особливості стилів інтер'єру. Практично неможливо уявити житло сучасної людини без оформлення в якомусь стилі. Стилі інтер'єру — узагальнення певних ознак (таких як: обробка, меблювання, декорування), що відповідають різним дизайнерським напрямкам. Оформлення інтер'єру — не просто «данина моді», а відображення стилістичних переваг і потреб у комфорті власника.

Раніше, у певні етапи розвитку дизайну приміщень, нові стилі зароджувалися постійно і на невеликий проміжок часу ставали провідними напрямками. На даний момент поняття «мейнстрім» (від англ. — основна течія) відсутнє. Який би не був вибраний стиль дизайну інтер'єру, він усе одно буде актуальним.

Дизайн інтер'єру (інтер'єрний дизайн) — галузь дизайну, спрямована на створення інтер'єру приміщень з метою забезпечити зручність і естетично приємну взаємодію середовища з людьми. Інтер'єрний дизайн поєднує в собі художній та промисловий дизайн.

Класичні (історичні) стилі інтер'єру

Античний (грецький). Основні риси:

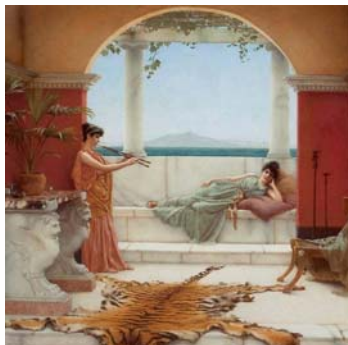
- високі стелі;
- колони з ліпниною;
- колірна гама з натуральних відтінків, відсутність яскравих кольорів, мінімум позолоти;
- граніт, керамічна плитка, мармур;
- меблі — прості за формою, з натурального дерева, ручної роботи, оббивка зі шкіри чи оксамиту виключені;
- вертикальна спрямованість усіх деталей інтер'єру;
- фактурна штукатурка стін, шпалери виключені;
- предмети декору — вази, амфори, статуетки, скульптури;
- мінімальне використання тканин на вікнах.

Арт-галерея

Л. Альма-Тадема.
«Олеандр». 1882

Дж. Годвард. «Солодка сієста літнього дня». 1891

Дж. Годвард. «Очікування відповіді». 1889

Античний (римський). Основні риси:

- акцент на центральній ділянці площі, орнамент на підлозі, килим;
- суворі принципи симетрії (об'єкти розташовують на однаковій відстані від центра);
- декоративні елементи — симетрично до предметів меблів;
- класичні елементи архітектури — арки і колони;
- основні матеріали — дерево і камінь.

Арт-галерея

Л. Альма-Тадема. «Римський любитель мистецтва». 1870

Л. Альма-Тадема. «Інтер'єр будинку Гая Мартіуса». 1901

Романський. Основні риси:

- масивність, строгість і відсутність надлишку, а також суворість зовнішнього вигляду;
- потужні стіни, масивні напівкруглі двері;
- товсті колони, хресто- або бочкоподібні склепіння, напівкруглі або круглі вікна;
- прості й навіть примітивні меблі;
- майже повна відсутність декоративних прикрас кімнат.

Готичний. Основні риси:

- гвинтові ковані сходи;
- стрілчасті вікна і вітражі;
- використання натурального каменю в обробці цоколя;
- багато декорований камінь;
- темні тони, серед яких домінує чорний, але присутні також бордовий і фіолетовий;
- спрямованість угору, загостреність.

Інтер'єри в готичному стилі у фільмі «Похмурі тіні»
(режисер Т. Бертон, 2012)

Ренесанс. Основні риси:

- геометричний малюнок (коло, квадрат, хрест, восьмикутник), округлі лінії;
- колони, арочні галереї, круглі ребристі куполи, високі та просторі зали;
- античні скульптури, розпис стін і стелі;
- масивні та візуально стійкі конструкції;
- меблі геометричні, прості, багато декоровані;
- синій, коричневий, пурпурний, жовтий кольори.

Я. ван Ейк.
«Мадонна канцлера Ролена».
1435

Б. ван Бассен. «Ренесансний інтер'єр
з банкетувальниками». 1618–1620

Бароко. Основні риси:

- просторі, часто овальної форми приміщення;
- великі масивні меблі та дзеркала;
- двері нагадують палацові, часто використовують двостулкові двері;
- криволінійні архітектурні форми (колони, архітектурний декор);
- пластичні форми прикрас, складно переплетені орнаменти;
- широке використання золота (позолоти), срібла, міді, кістки, мармуру, порцеляни, перламутру і різних порід дерева.

Арт-галерея

Ч. Детті. «Свято». 1890

Ч. Детті. «Чудовий виступ». 1893

Рококо. Основні риси:

- оздоблення стін тканинними шпалерами, різьбленими панелями, позолоченим орнаментом і численними дзеркалами;
- підлоги дерев'яні, мармурові або керамічні з вигнутими за профілем плінтусами будь-якої висоти;
- у колориті переважають ніжні пастельні тони; найпопулярніші колірні поєднання — білий з блакитним, зеленим або рожевим і золотим;
- рельєфні різьблені та ліпні обрамлення, переплетення, візерунки, завитки, розірвані картуші, маски-головки амурів;
- порцелянові статуетки.

Перлини мудрості

Думати про дизайн складно, але не думати про нього — ще гірше: наслідки можуть бути катастрофічними.

Ральф Каплан, один з найвідоміших сучасних американських авторів, які пишуть про дизайн

Л. Катала. «Карнавал». 1876

Інтер'єр вітальні в стилі рококо з телесеріалу «Абатство Даунтон» (Великобританія, 2010–2015)

Класицизм. Основні риси:

- гладкі стіни з м'якими квітковими мотивами;
- елементи античності й колони;
- ліпнина;
- вишуканий паркет;
- тканинні шпалери;
- витончені меблі.

Ампір. Основні риси:

- урочиста парадність, багатство, вишуканість оздоблення;
- давньоримські, давньогрецькі та єгипетські елементи декору;
- наявність гербової та військової символіки;
- використання насиченої кольорової палітри в оформленні стін, стелі та підлоги;
- масивні меблі з цінних порід дерева, із вишуканим декором.

Романтизм. Основні риси:

- ніжні кольорні поєднання в пастельних тонах;
- велика кількість м'якого природного світла і розсіяного штучного освітлення;
- використання натуральних матеріалів в оздобленні та меблях;
- декоративні елементи фольклорної та романтичної спрямованості;
- плавність ліній, яку створюють форма меблів і текстиль;
- квіткові орнаменти і живі рослини.

Модерн. Основні риси:

- приглушені кольори — колір зів'ялої троянди, перлинно-сірі, сіро-блакитні, тьмяно-бузкові тони;
- відмова від прямих ліній, плавність, плинність ліній, наслідування природних форм рослин;

- часто відмова від симетрії;
- мозаїка, емаль, золотий фон, розчekanена мідь і латунь;
- вікна, видовжені вгору, часто з багатим рослинним декором, іноді арочні;
- двері прямокутні, часто арочні, найчастіше плоскої форми, з мозаїчним орнаментом, декоровані.

Вінтаж. Основні риси:

- простота і суворість ліній;
- відсутність показної розкоші та багатства;
- симетрія в розміщенні меблів і декору;
- меблі з вигнутими формами й опуклими деталями;
- кольорна палітра білого і його відтінків або дуже світлих кольорів;
- натуральні або стилізовані під натуральні матеріали для оздоблення;
- багато речей «поважного» віку або штучне зістарювання нових предметів;
- текстиль переважно об'ємних форм, з китицями та іншими аксесуарами;
- освітлювальні прилади «під старовину», з абажурами.

Етнічні стилі інтер'єру

Єгипетський. Основні риси:

- кольори: світло-жовтий, колір слонової кістки, вохра, беж;
- у розписі стін — характерний орнамент, що поєднує сувору геометрію смуг і зигзагів із м'якими вигинами;
- обов'язкове використання давньоєгипетських образів — сфінкса, пірамід, людських постатей із головами тварин, а також сонячного диска;
- колони, арки, пілони.

Арт-галерея

Л. Альма-Тадема.
«Давньоєгипетські гравці в шахи».
1865

Л. Альма-Тадема.
«Давньоєгипетська вдова».
1872

Африканський. Основні риси:

- основні кольори: коричневий, пісочний, жовтий, помаранчевий, теракотовий, цегляний, трав'яний, болотяно-зелений;
- оздоблення приміщення екзотичними породами дерева, глиняними або мідними вазами з характерним орнаментом, хутром диких тварин, наприклад, зебри або гепарда;
- натуральні тканини: льон, вовна, шовк, бавовна;
- меблі масивні, простих геометричних форм.

Англійський. Основні риси:

- антикварні меблі з цінних порід дерева;
- предмети декору з темного дерева;
- стримані кольори в оформленні;
- важкі штори та гардини;
- візерункові бордюри;
- дерев'яні борти на стінах;
- паркет і килими.

Арт-галерея

Інтер'єр вітальні Музею Шерлока Холмса в Лондоні

Інтер'єр з телесеріалу «Абатство Даунтон» (Великобританія, 2010–2015)

Індійський. Основні риси:

- поєднання розкоші з аскетизмом і суворістю;
- чимало малюнків і орнаментів;
- багато фактур в одному приміщенні;
- стіни пофарбовані або оштукатурені, шпалери майже не використовують;
- різьблення, інкрустація, мозаїка.

Китайський. Основні риси:

- небажані різкі, прямі лінії, гострі кути, чіткі багатокутні форми;
- чорні лакові меблі, для оздоблення дуже часто застосовують різьблення по чорному лаку, а також золочення окремих деталей меблів;

- ключові матеріали — бамбук, шовк із великою кількістю драпірування, кераміка (вази, статуї, посуд);
- кольорове рішення: червоний, чорний, блакитний, жовтий, зелений;
- традиційний китайський декор: каліграфія, лакові розписи, скульптурні прикраси з натурального каменю і знаменитого китайського фарфору, натуральні китайські килими з характерним орнаментом;
- облаштування інтер'єру за принципами фен-шуй.

Це цікаво

◆ Фен-шуй є стародавньою даоською практикою символічного освоєння простору, яка сьогодні є дуже популярною та широко застосовуваною в архітектурі та дизайні інтер'єру як Сходу, так і Заходу.

◆ У перекладі з китайської мови фен-шуй означає «вітер і вода», також перекладається як «геомантія». Фен-шуй допомагає визначити вдале місце для спорудження будинку, вирішити оптимальний план розбивки ділянки, спланувати інтер'єр квартири чи будинку, визначити призначення кімнат, вибрати планування парку або вирішити проблеми містобудування.

◆ Фен-шуй є вченням про енергетичні потоки будинку, квартири, навколишнього ландшафту та про те, як ці потоки впливають на удачу, добробут і кожен сферу нашого життя.

◆ У приміщенні, за фен-шуй, необхідну рівновагу визначають такі фактори, як орієнтація приміщення відносно сторін світу, колірне рішення інтер'єру, форма і розмір меблів, навколишній ландшафт тощо. За допомогою технік, що використовують у фен-шуй, потрібно збалансувати енергії Інь та Ян і створити хороші умови для просування добродійної енергії Ци. Щоб досягти цього, слід, зокрема, ретельно продумати планування приміщення таким чином, щоб у ньому були присутні та гармонійно розташовані всі п'ять основних елементів: дерево, земля, вода, вогонь, метал.

Японський. Основні риси:

- відтінки бежевого, білий, кремовий, молочний кольори;
- мінімалізм;
- світильники круглої форми, у вигляді ліхтариків;
- низькі меблі, що тяжіють до підлоги;
- використання лише натуральних матеріалів;
- мобільність, можливість легко і швидко трансформувати приміщення.

Перлини мудрості

Дизайн — не стільки професія, скільки ставлення до життя.
Маталі Крассе, французька художниця, дизайнер інтер'єрів і декоратор

К. Хокусаї. Японська гравюра.
1840

Інтер'єр у японському стилі з фільму
«Початок» (режисер К. Нолан, 2010)

Скандинавський. Основні риси:

- відкрита підлога (бажано, щоб усі меблі були на ніжках);
- світлі стіни і підлога, домінантні кольори: білий, світло-жовтий, блакитний;
- невелика кількість дерев'яних меблів у світлих тонах;
- цілісна дошка або ламінат на підлозі;
- невелика кількість квітів, для акцентів використовують текстиль;
- відкриті вікна: без фіранок або з фіранками з мусліну чи серпанку, які пропускають світло;
- гарне яскраве освітлення.

Це цікаво

◆ В останні роки визначальною характеристикою скандинавської культури стало поняття «хюге» (hygge), що з данської можна перекласти як «затишок». Хюге — надбання північних (скандинавських) країн і способу життя, який вони культивують: неквапливого, дизайнерськи вивреного, наповненого теплотою.

◆ Протягом 2016–2017 рр. в англomовному світі опубліковано понад 10 книг на цю тему. Автор найвідомішої з них — «Hygge. Секрет данського щастя» — Майк Вікінг, засновник і керівник знаменитого Інституту дослідження щастя в Копенгагені.

◆ Ключовими складовими «хюге» є згуртованість, близькість, вміння прощати, розслаблення і комфорт. Тому, щоб зробити життя більш комфортним і повним приємних дрібниць, потрібно брати до уваги кожен з цих елементів. По-перше, можна додати в інтер'єр більше приємних деталей: подушки, пледи, м'який килим, фотографії, книги, свічки, рослини, лампи або гірлянди. По-друге, варто навчитися виготовляти щось власноручно: оригамі, глиняний посуд, панно, в'язані шкарпетки, плетені кошики — головне, щоб це було зроблено з любов'ю.

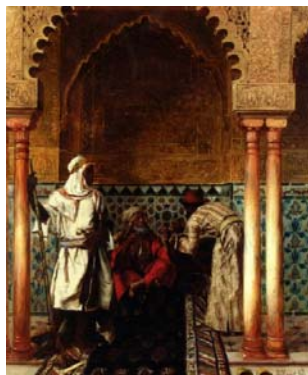

Марокканський (арабський). Основні риси:

- кольори: пісочний, помаранчевий, теракотовий, червоний (різні теплі відтінки червоного), коричневий, болотяно-зелений;
- декоративні плитки і мозаїки, що утворюють підлоговий візерунок;
- у вітальні та спальнях на підлозі обов'язкові килими;
- вироби з алюмінію, міді: марокканський ліхтар, вази, картини, зброя, статуетки, чаша для миття рук, підсвічники, світильники;
- кераміка: тарілки, глечики, інший посуд, дрібні скульптури;
- вироби з кольорового скла: дзеркала, вікна, люстри.

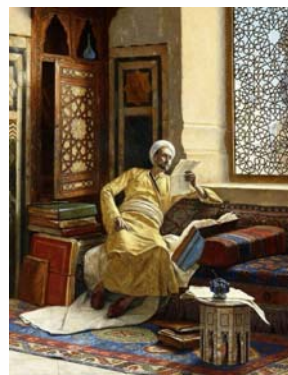
Арт-галерея

Р. Ернст. «Арабський мудрець». 1886

Ж.-Ж. Бенжамен-Констан. «У палаці султана». 1888

Л. Дейч. «Учений». 1895

Сучасні (популярні) стилі інтер'єру

Хай-тек. Основні риси:

- мінімалістичність як у кількості меблів і декору, так і в їх дизайні;
- геометричність меблів, обробки, декору;
- функційність в усьому;
- гарне природне і штучне освітлення;
- використання сучасних технологій;
- ахроматична колірна гама (білий, сірий, чорний) або холодна (синій, блакитний, сизий тощо);
- срібні, хромовані та золоті акценти;
- використання пластику, металу, скла, дерева та каменю.

Ар-деко. Основні риси:

- етнічні геометричні візерунки;
- розкіш, шик, дорогі та сучасні матеріали;
- сувора симетрія;

- чіткі лінії, ступінчасті форми, енергійні широкі лінії, зигзаг у поєднанні з обтічними вигинами;
- імітація сонячних променів, лак і глянцева фарба, поліроване дерево і метал;
- велика кількість скла і дзеркал;
- з тканин — шовк, сатин, тафта, оксамит, парча, натуральне хутро;
- тваринні принти й етнічні мотиви.

Арт-галерея

Інтер'єри в стилі ар-деко з фільму «Великий Гетсбі»
(реж. Б. Лурман, 2013)

Поп-арт. Основні риси:

- гра з розміром, кольором і кількістю;
- фотографічні, мальовані зображення великих розмірів; картини, які активно експлуатують зображення банок кока-коли і супу Campbell, а також образи знаменитостей: Мерилін Монро, Елвіса Преслі, Мао Дзедуня;
- використання повторюваних мотивів як для акценту (постери і картини), так і для фону (настінна плитка, килими з розтиражованим малюнком);
- основні матеріали: синтетика, пластмаса, папір, метал;
- для меблів властиві абстрактний малюнок, кричуще забарвлення, глясові поверхні, пластик;
- неонові фарби, яскраве забарвлення і комікси.

Перлини мудрості

Кожен пристойно зроблений об'єкт дизайну — від будинку до лампи, ложки чи зубної щітки — це не просто річ, це передусім фізичне втілення нашої енергії, доказ магічних можливостей людини з перетворення матеріалів у речі, які несуть користь, цінності та красу.

Кевін Макклауд, британський дизайнер, письменник і телеведучий

Мінімалізм. Основні риси:

- просторова свобода: мала кількість меблів і аксесуарів;
- зонування простору, багаторівневе освітлення;
- колірна палітра світла, заснована на грі півтонів, багато білого кольору, графічно підкресленого чорним або сірим; палітру доповнюють природні тони дерева, цегли, металу, блиск скла;
- прості природні оздоблювальні матеріали, часто необроблені, з грубою фактурою: цегла, бетон, дерево або штукатурка;
- прості форми і лінії, практично немає декору на вікнах і стінах;
- геометризм фігур (коло, прямокутник, пряма), може бути м'який вигин (жодних спіралей);
- великі вікна, які насичують простір світлом.

Перлини мудрості

Мінімалізм — це не брак чогось у дизайні. Мінімалізм — це найточніша і строго вивірена кількість необхідних елементів.

Ніколас Буррогс, британський дизайнер

Еко-стиль. Основні риси:

- основні матеріали — натуральне дерево, глина, скло, камінь, тканини;
- кольори: білий, коричневий, бежевий, пастельні тони, блідо-блакитний, світло-зелений;
- прямі геометричні форми, багато вільного простору і світла, великі панорамні вікна;
- меблі з масиву дерева, плетені або обшиті натуральною тканиною;
- оригінальні аксесуари з природних матеріалів, живі рослини і сухоцвіти.

Шеббі-шик. Основні риси:

- реставровані або штучно зістарені меблі та аксесуари;
- пастельна колірна гама (перевагу надають білому, кремовому, рожевому кольорам), доречна позолота, квіткові орнаменти;
- легкість і прозорість;
- ефект потертості — бажано, щоб склалося враження, що меблі фарбували в кілька шарів, а тканини зблякли від часу;
- об'ємні орнаменти, ліпнини та фрески;
- велика кількість аксесуарів у інтер'єрі — подушки, картини, свічники, фотографії в рамках.

Кантрі. Основні риси:

- просте, іноді трохи грубувате оздоблення стін і підлоги;
- лише натуральні матеріали: дерево, камінь, натуральні тканини;
- у декорі допустимі ковани меблі, зістарена латунь і мідь;
- природна колірна гамма без яскравих кольорових плям;

- меблі зазвичай із масивного дерева, простих обрисів без зайвого декору;
- увага до текстилю: численні фіранки, скатертини, килимки, пледи і серветки;
- характерні дрібні квіткові орнаменти, клітинка, дрібний горошок, вироби ручної роботи та унікальні, нефабричні аксесуари.

Арт-галерея

Інтер'єр кухні в стилі кантрі з телесеріалу «Друзі» (США, 1994–2004)

Інтер'єр у стилі кантрі з фільму «Щоденник пам'яті» (реж. Н. Кассаветіс, 2004)

Контемпорарі. Основні риси:

- ясність і лаконічність у плануванні, простота і спонтанність в оформленні;
- очевидна функційність основних предметів інтер'єру, доступність меблів;
- легкість у комбонуванні елементів інтер'єру, практичне зонування приміщень;
- гладкі поверхні, чіткі форми, пропорційні лінії;
- еkleктизм у декорі та аксесуарах;
- вбудовані (секційні, модульні) меблі з великою кількістю ящиків для зберігання, відсіків і стелажів;
- найсучасніші матеріали: скло, метал, камінь, доречні штучні матеріали;
- тканини — натуральні, з яскраво вираженою структурою (бавовна, шерсть, льон, джут).

Модернізм. Основні риси:

- використання найсучасніших матеріалів: метал, пластик, скло;
- переважання відтінків білого, сірого і чорного кольорів, трапляються й яскравіші тони (синій, коричневий, бежевий), проте лише в поєднанні з основним відтінком;
- неординарні фотографії та картини, виконані в стилістиці імпресіоністів, абстракціоністів, кубістів чи футуристів;
- раціональний підхід до вирішення конструкцій і внутрішніх просторів.

Інтер'єр у стилі модернізму
з фільму «Вона»
(реж. С. Джонс, 2017)

Інтер'єр у стилі модернізму
з телесеріалу «Шерлок»
(Великобританія, 2010–2017)

Постмодернізм. Основні риси:

- бежева колірна гама, також сріблястий, «металік», перламутровий, флуоресцентний кольори;
- динамічні вільні лінії;
- великі, просторі зали;
- легкі, оригінальні конструкції;
- контрастні текстурні та фактурні сполучення;
- застосування штучної шкіри, нікельованих і хромованих матеріалів.

Конструктивізм. Основні риси:

- прості, строгі та зручні форми;
- предмети, функції та призначення яких гранично ясні;
- відсутність химерних елементів декору і складних орнаментів;
- невеликі об'єми предметів меблів;
- застосування простих і лаконічних матеріалів для оздоблення — цегли, скла тощо;
- естетичне вирішення в просторі досягають за рахунок використання кольорових сполучень і контрастів, правильно організованого підсвічування і фактури матеріалів;
- зонування приміщень за допомогою легких пересувних перегородок; неприйнятність коридорів і замкнутого простору.

Кітч. Основні риси:

- різноманітне поєднання різних матеріалів: пластик і яскравий оксамит, штучне хутро та справжній оксамит, золочені багети і сучасні хромовані деталі;
- часто трапляється надлишок різноманітних романтичних елементів — бантиків, м'яких іграшок, рюш з гіпюру, квітів зі штучних матеріалів;
- меблі можуть бути різних стилів, форм, розмірів, матеріалів (у кімнаті можна одночасно поставити сучасний стіл зі скла і хрому та сервант XIX ст.);

- яскраві кольори і їх найнесподіваніші та кричущі поєднання: фіолетовий і яскраво-лимонний, малиновий і блискучий зелений, рожевий і синій;
- надлишок декоративних елементів.

Неокласика. Основні риси:

- прямокутні форми і різноманітне декоративне оформлення;
- спокійні тони в інтер'єрі;
- дуже великі та просторі кімнати з великими сходами;
- арки, колони, які часто виконані з гіпсокартону;
- люстри з кришталю, за допомогою яких створюється урочистість і велич;
- підлога з натурального дерева або паркету, що створює тепло, затишок і комфорт.

Арт-галерея

Інтер'єр у стилі неокласики з фільму «Найкраща пропозиція» (реж. Д. Торнаторе, 2012)

Шале. Основні риси:

- використання для обробки підлоги, стін і стелі натуральних матеріалів: масивний камінь, дерево;
- дерев'яні меблі простих геометричних форм;
- залізні ковані елементи, ручки дверей, підсвічники;
- дерев'яні стельові балки зі збереженням природного кольору і структури дерева;
- картини у важких рамах, із зображенням природи і тварин; опудала, роги, шкури, зброя.

Лофт. Основні риси:

- відкрите планування, де практично немає поділу на кімнати;
- індустриальні риси: груба штукатурка, цегляна кладка, бетон, виставлені напоказ труби, чавунні батареї, різні конструкції;
- величезні вікна, які найчастіше не оформляють жодними фіранками і шторами для максимальної кількості природного світла в приміщенні;
- меблі будь-які — сучасні та антикварні, яскраві та приглушених тонів, а ще краще — поєднання нового і старого (наприклад, шкіряного ретро-крісла та сучасного скляного столика);

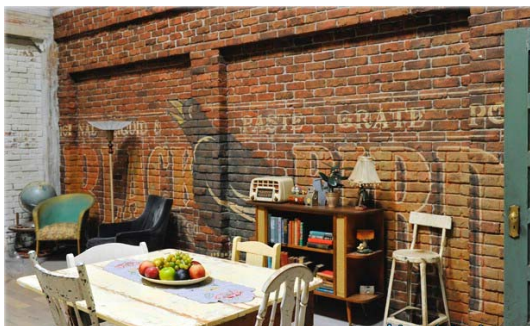
- усе незвичайне і футуристичне (світильники незвичайної форми, витончена люстра зі скляними намистинами або кришталем, пуфи найнесподіваніших кольорів, оригінальні вази та скульптури, елементи декору в етнічному стилі, яскраві постери, графіті й навіть дорожні знаки).

Арт-галерея

Інтер'єр у стилі лофт із телесеріалу
«Пліткарка» (США, 2007)

Інтер'єр у стилі лофт із телесеріалу
«Якось у казці» (США, 2011–2017)

Ф'южн. Основні риси:

- насичені, яскраві кольори — малиновий, зелений, бірюзовий, золотий, чорнильно-синій, червоний, помаранчевий, чорний і білий;
- точкове підсвічування: настільні лампи, бра, торшери, свічки;
- відчуття тонкої грані між геніальним екстравагантним поєднанням і несмаком;
- безліч різноманітних декоративних деталей;
- різноманітність оздоблювальних матеріалів;
- незвичайні рішення, які виходять за рамки звичного і загальноприйнятого.

Еклектика. Основні риси:

- закруглені кути, строгі вертикальні лінії;
- декоративні елементи меблів у формі зигзагів, кіл, трикутників;
- шовкові шпалери і важкі теплі драпірування на вікнах і дверях;
- м'які дивани з декоративними подушками, барвисті покривала, килими;
- позолочені накладки в оздобленні рам для картин і дзеркал;
- люстри зі скла або позолоченого дерева, підлога зі складального паркету;
- зручність і комфорт, поєднання сучасної стилістики з історією минулого.

Перлини мудрості

Поняття стилю і смаку доволі умовні. Справа не в тому, що в одних смак хороший, а в інших — ні, а в тому, що саме підходить кожній окремій людині.

Келлі Хоппен, британський дизайнер і декоратор

2. Принципи дизайну. Слово «дизайн» у нашій мові з'явилося відносно недавно. Прийшло воно з італійської й у перекладі має безліч значень. «Disegno» — це задум, план, намір, мета, креслення, ескіз, начерк, малюнок, візерунок, модель, шаблон, композиція. У зв'язку з бурхливим розвитком сучасних технологій, поняття дизайну набуло нового, ширшого змісту і тепер означає не лише якийсь окремих предмет, а є цілим напрямом, застосовним до всіх галузей сучасної діяльності людини. У 1959 р. як міжнародне позначення цього поняття було прийнято термін «industrial design» — «індустріальний дизайн». В українській мові слово «дизайн» вважають синонімом словосполучення «художнє конструювання».

Дизайн (англ. design) — різновид художньо-проектної діяльності, що поєднує принципи зручності, економічності та краси. Його метою є створення гармонійного предметного середовища, що якнайповніше задовольняє матеріальні та духовні потреби людини.

Сторінками історії

З історії дизайну

Дизайн виник у сфері промисловості у зв'язку з розвитком масового виробництва в XIX–XX ст. як особлива творча діяльність, у процесі якої долається розрив між користю і красою, стирається межа між мистецтвом і технікою. Класичний дизайн з'явився з симбіозу ремісничої художньо-прикладної творчості та машинного промислового виробництва.

Піонером у становленні дизайну був англійський художник Вільям Моріс. У вікторіанську епоху, у середині XIX ст., у період бурхливого розвитку масового машинного виробництва він спробував поєднати художню творчість з інженерною промисловою діяльністю, щоб надати естетично виразного вигляду безликим речам машинного виробництва. У своїх майстернях він розробляв шпалери, меблеві тканини, посуд, оформляв їх рослинними малюнками, намагаючись подолати, таким чином, відчуження міського (штучного) середовища від природного.

Сучасний дизайн сформувався в період після Другої світової війни. Причому найбільш стрімко він почав розвиватися в Японії. Саме цій країні ми зобов'язані багатьом принципам, які завжди були основою традиційного японського мистецтва, а тепер стали основоположними в усьому дизайнерському мистецтві: композиція, асиметрія і доцільність. Неабияку роль відіграла японська естетика і любов до прекрасного. Товари японських виробників завжди відповідають двом головним вимогам: практичність і краса. За принципами японського дизайну створення форм має бути продуманим і завершеним. Ще одна прикметна риса японського дизайну — натхненність речі.

Людина, яка займається дизайном (дизайнер), має володіти знаннями в багатьох галузях і вміло застосовувати їх на практиці. Дизайн — це сучасне мистецтво художнього конструювання, розробка зразків раціональної організації предметного середовища.

Зараз не залишилося практично жодної сфери діяльності людини, яка б не піддалася впливу дизайну. Існують:

- дизайн інтер'єру;
- дизайн одягу;
- дизайн книги;
- ландшафтний дизайн;
- предметний дизайн;
- виставковий дизайн;
- дизайн реклами та інші види.

Дизайн є творчою діяльністю, що об'єднує в процесі проектування досягнення в різних галузях — техніці, технології, економіці, соціології, мистецтві — з метою створення естетично досконалих, конкурентоспроможних виробів, незалежно від виду виробництва.

Дизайнерський підхід до вирішення проектних завдань характеризується, по-перше, спрямованістю проектування на задоволення утилітарних запитів споживачів (зручність, комфорт, функції, відповідність навколишньому середовищу), по-друге, жорсткою заданістю виробничо-економічних умов (використовувані матеріали, технології, конструкції з урахуванням економічної доцільності), по-третє, необхідністю комерційного успіху в реалізації продукції (урахування тенденцій моди, соціальних аспектів, маркетингу).

Меблі, розроблені німецькими дизайнерами в 1930-х рр.

Перлини мудрості

Простір, світло і впорядкованість. Людина потребує цих трьох речей так само, як їжі та нічлігу.

Ле Корбюзьє, французький архітектор і дизайнер

Теоретичною основою дизайну є **проектування**. Це особливий процес, що передувє власне виготовленню продукту і моделює його в знаковій формі: креслення, макети, моделі, пояснювальні записки.

Процес проектування можна розділити на кілька етапів.

Початковий етап роботи — **передпроектний аналіз** — дослідження, вивчення й урахування потреб суспільства. На цьому етапі проводять дослідження і зіставлення даних про бажані функції речі, вигляд проектованого виробу, спосіб виготовлення, наявність аналогів передбачуваного об'єкта, виявлення недоліків наявних виробів, побажання споживачів.

Проектування (від лат. *projectus* — кинутий уперед) — тісно пов'язана з наукою й інженерією діяльність зі створення проекту. Це створення опису, зображення або концепції неіснуючого об'єкта із заданими властивостями.

На **другому етапі** результати передпроектного аналізу шляхом синтезу інтегрують у формоутворення і композицію. Синтез у дизайні — уявне упорядкування проектних відомостей, відібраних під час дизайнерського аналізу, і з'єднання їх у єдине ціле — проектний образ. У процесі синтезу формується творча концепція, тобто основна ідея, смислова спрямованість цілей, завдань і засобів проектування. Під час

визначення концепції та вироблення проектного образу враховують такі чинники формоутворення:

- функційні (відповідність виробу призначенням);
- ергономічні (забезпечення виробом комфорту);
- технічні (вибір матеріалу, конструкції, технології).

Потім переходять до **основного етапу** проектування — створення нового зразка із заданими властивостями. Прообраз майбутньої речі реалізують у графічному зображенні (ескізі), у макеті чи моделі, доповнюють описом зовнішнього вигляду та практичного використання. При цьому проект набуває конкретних обрисів у процесі моделювання.

Перлини мудрості

Дизайн — це найважливіша сфера діяльності людини, значуща і корисна для кожного.

Меггі Макнаб, американський дизайнер

Знання **основних принципів дизайну** дає змогу змінити на краще будь-який простір, організувати його таким чином, щоби предмети були пов'язані воєдино і гармоніювали між собою.

Пропорція

Ритм

Єдність

Баланс

Акцент

Гармонія

Основні принципи дизайну інтер'єру

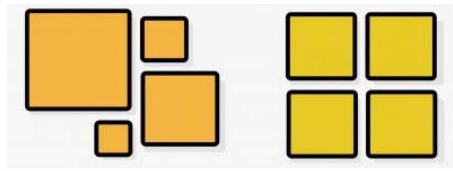
3. Засоби художнього конструювання. Поняття композиції. Від того, наскільки грамотно елементи дібрані один до одного, залежить єдність композиції та ідея дизайну.

 Композиція — це поєднання відповідно до якоїсь ідеї різних частин у єдине ціле.

Єдність у дизайні — це те, що пов'язує всі елементи воедино, наповнює форму змістом, розставляє кожен елемент у потрібному місці та приводить усі елементи

в стан гармонії та рівноваги.

Пропорція і масштаб. Пропорція — це відповідність, співвідношення частин між собою. Масштаб — відношення розміру однієї величини до розміру іншої або до простору загалом. Наприклад, якщо предметами інтер'єру великих розмірів наповнити кімнату, то будь-який дизайнер скаже, що вони поза масштабом. Ще стародавні греки придумали принцип «золотого перерізу»: відношення меншої частини інтер'єру до більшої його частини має бути таким же, як відношення більшої частини до всього простору.

Ритм існує в дизайні, як і в музиці. Він необхідний, щоби пробудити візуальний інтерес. Ритм у дизайні інтер'єрів проявляється у використанні будь-якого кольору або форми в різних інтервалах. Наприклад, можна використовувати один і той же колір у подушках дивана, на шторах і на килимку. Ці повторення об'єднують простір у єдине ціле і створюють специфічний ритм. Можна повторити модель, колір, фактуру, лінію чи будь-який інший елемент (або навіть більше, ніж один елемент). Повторювані елементи дизайну надають об'єкту цілісності та єдності стильового оформлення.

 Повторення (тотожність) — це використання одного і того ж елемента (можливо, видозміненого, але впізнаваного) більш ніж один раз протягом усього простору.

Гармонія проявляється, коли всі елементи і предмети інтер'єру гармонійно «діють» разом. Ритм створює ефект вібрації інтер'єру, а гармонія — ефект спокою й умиротворення. Гармонії можна досягти, витримуючи в одній колірній гамі предмети різних форм і розмірів.

Баланс у дизайні допомагає досягти почуття рівноваги. Він передбачений не лише для форми і розміру предметів, а й для їх кольору, образу, структури. Існує три види балансу: *симетричний, асиметричний і радіальний*.

Симетричний (формальний) — ділить простір на рівні частини, симетричні одна одній. Наприклад, два стільці по обидва боки від журнального столика. Симетричного балансу доволі легко досягти, оскільки його елементи ніби відображають один одного. Головне, щоб інтер'єр не був монотонним і нудним.

Асиметричний (неофіційний) — коли лінії, кольори, форми і розміри елементів інтер'єру врівноважені між собою, але без точного дублювання. Цей вид балансу більш складний і цікавий. Наприклад, диван з одного боку кімнати може бути доповнений (урівноважений) двома стільцями з іншого боку.

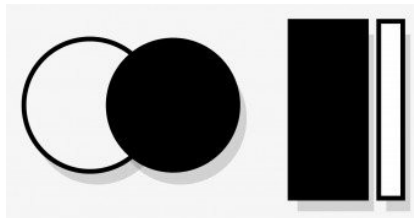

Радіальний — коли є центр (головний елемент), а інші предмети розташовані навколо нього. Яскравим прикладом може слугувати обідній стіл зі стільцями в середині кімнати або гвинтові сходи.

Центр інтер'єру має бути домінантним і пов'язаним із декором за рахунок масштабу, стилю, кольору або теми.

Контраст — велика відмінність елементів за тоном, кольором або розмірами.

Нюанс — протилежність контрасту, дуже слабка колірна різниця між елементами. Часто нюанс застосовують у поєднанні з повторенням. Наприклад, лінії або фігури можуть дублюватися на інших частинах об'єкта, але не такі контрастні, щоб не привертати зайвої уваги.

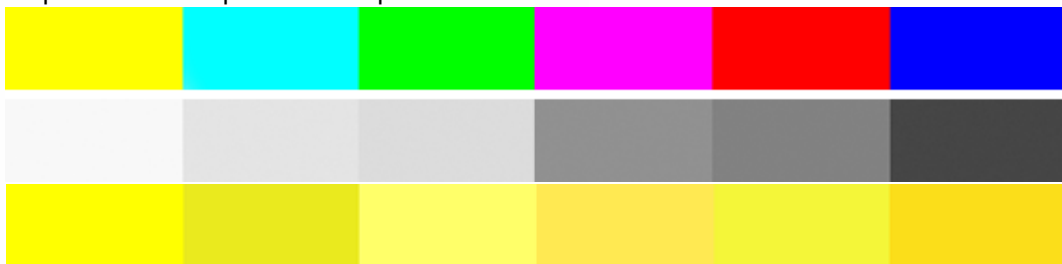
Акцент — найголовніший елемент, який виділяється, кидається в очі. Його можна утворити шляхом угруповань меблів або виділенням незвичайного чи великого елемента. Коли в приміщенні немає акценту, то інтер'єр стає нудним.

4. Роль кольору в композиції. Інтер'єр, замкнений простір — специфічне, штучне, спеціально створене світлоколірне середовище зі своїми особливими законами гармонізації. Його не просто фарбують або оформлюють, а одразу задумують у кольорі, який через матеріал-носіє кольору органічно пов'язаний з архітектурно-просторовою формою і бере безпосередню участь у її створенні.

Колір, у тому числі в інтер'єрі, має безліч характеристик, які за загальними ознаками можна об'єднати у дві групи. До першої належать основні властивості кольору, до другої — властивості, що зумовлюють його психофізіологічний вплив.

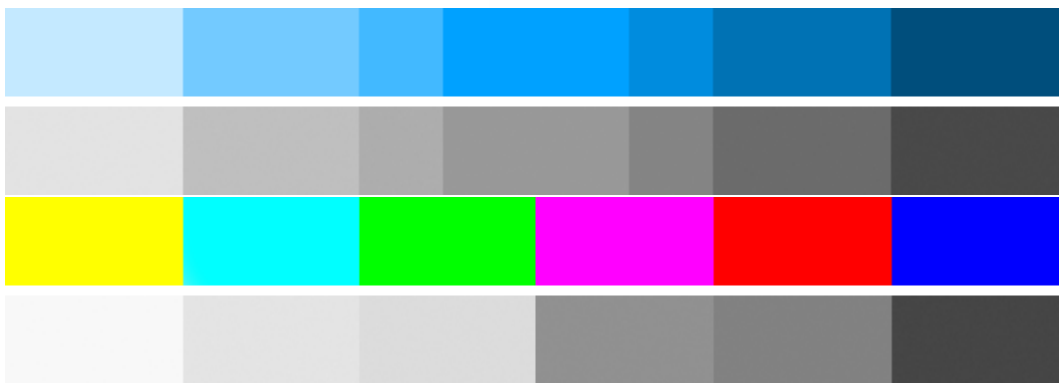
Тон — це основна характеристика, за якою називають кольори: наприклад, червоний або жовтий. Існує велика палітра кольорів, основою якої є три кольори (синій, жовтий і червоний), а вони, у свою чергу, є скороченням від 7 основних кольорів веселки (адже, змішуючи основні кольори, можна отримати решту). Тони отримують змішуванням основних кольорів у різних пропорціях. Тони і відтінки — синоніми. Півтонами називають незначні, але вловимі оком зміни в кольорі.

Яскравість — характеристика сприйняття. Вона визначається нашою швидкістю виділення одного кольору на тлі інших. У кожного тону максимальна яскравість спостерігається за різного освітлення.

Яскравість кольорів

Світлість — це ступінь відмінності кольору від білого і чорного. Якщо різниця між певним кольором і чорним більша, ніж між ним і білим, то колір світлий. Якщо навпаки — темний.

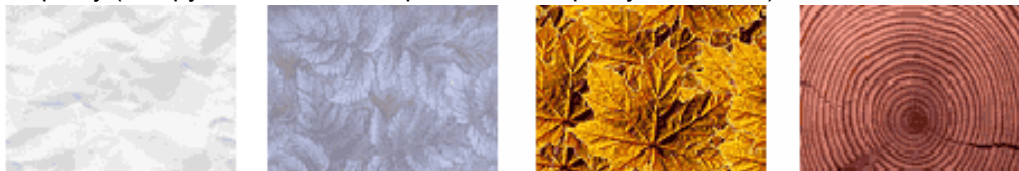
Світлість кольорів

Чистота і насиченість кольору — ступінь вираженості певного тону, близькість кольору до чистого спектрального, без домішок білого або чорного. У фарбах її визначає відсотковий вміст чистого хроматичного пігменту.

Насиченість кольорів

Фактура поверхні. В інтер'єрі не можна говорити про колір взагалі окремо від матеріалу. Зовсім по-різному сприймаються чорний полірований камінь і чорне сукно, червоний оксамит і червоний папір. Їх різко відрізняє фактура — міра гладкості та відображальних властивостей матеріалу. Зміна фактури повністю змінює вигляд матеріалу (полірування каменю, просочення паркету мастикою).

Фактура поверхні

Розрізняють три види фактур:

- *матову* (дрібнопористу, шорстку, яка рівномірно розсіює світло) — це фактура цегли, штукатурки, деревно-гирсових плит, сукна тощо;
- *глянцеvu* — це фактура емалі, лаку, лінолеуму, пластмаси, кахлю (їй притаманний і своєрідний шовковий блиск);
- *блискучу* (відображає навколишні предмети) — це фактура скла, дзеркала, полірованого каменю і металу.

Присутність в інтер'єрі великих блискучих поверхонь надає йому жвавості, ошатності, різноманітності, ілюзорно розширює простір, але, водночас, візуально деформує його. Необхідний мінімум колірних вражень у загалом спокійному інтер'єрі

можна реалізувати введенням колірних акцентів: живописних полотен та інших декоративних елементів.

Властивості кольорів. Колір є ілюзорним під час його зорового сприйняття, безмежно мінливим — залежно від навколишнього оточення, від освітлення, сусідства інших кольорів, розташування, фактури, величини пофарбованої площі, відстані до спостерігача, часу впливу на нього. Змінюючись сам, колір змінює і сприйняття середовища — візуально скорочує або подовжує приміщення, підкреслює або приховує об'ємність форм, викликає відчуття теплоти, сухості, холоду або вологи.

Численні дослідження психологів показали, що одні й ті ж кольори та їх поєднання викликають у людей певні емоційні реакції. Сприйняття кольору визначається його безпосереднім фізіологічним впливом — збудливого або пригнічувального характеру, пов'язаним із типовими асоціаціями і загальнопринятною символікою.

Сторінками історії

Колір і його значення в різних народів

Особливо трепетне ставлення до кольору і його значення можна спостерігати у східних культурах. Наприклад, білий колір у Китаї вважають символом смерті й жалоби, тому в традиційному китайському дизайні його не виявиш, а ось поєднання червоного із золотим символізувало багатство, достаток і удачу, тож не дивно, що його часто застосовували. У Японії чорний колір вважали символом радості, тому його нерідко включали в елементи оформлення, а якщо поглянути на буддійські храми, то можна помітити, що там багато оранжевого, тому що цей колір, за місцевими традиціями, означає просвітлення.

В індіанців були в пошані складні барвисті малюнки, якими прикрашали як самих людей, так і предмети побуту, зброю і житло. Вважали, що такі малюнки привертають удачу і гарантують прихильність богів.

Відомо також, що на формування традиційних колірних уподобань вплинула і місцевість, у якій проживав певний народ. Наприклад, традиційні кольори скандинавів — спокійні, пастельні й містять натуральні тони хвойних порід дерева, лугів і північного моря. Що північніше жили люди, ті спокійніші барви були присутні в їхніх інтер'єрах.

У середньовічних лицарів кожен колір мав своє, особливе значення, а ще їх герби були виконані в певних кольорах, які вважалися родовими. Саме в такій гамі й був оформлений замок лицаря. Така ж ситуація дуже довго зберігалася в шотландців — кожен клан мав своє фамільне забарвлення, згідно з яким виконували оформлення.

На європейські інтер'єрні стилі істотно вплинув іконопис, який сягає витоків ще візантійських традицій. У колірній гамі переважали зелені, оранжеві, білі, сині та золоті тони. З приходом доби Відродження почали входити в моду пастельні кольори, які символізували невинність, а ось фіолетовий колір вважали символом пристрасті.

Білий колір символізує свободу і завершеність, викликаючи відповідний стан у людини. Білі інтер'єри здаються більш просторими і мають гармонійний вигляд. Також білий візуально пом'якшує інші кольори.

Чорний багато хто вважає похмурим, але це, скоріше, стереотипне сприйняття. Загалом цей колір має загадковий вигляд і означає щось приховане й таємниче, а також творче начало. Якщо чорний рівномірно поєднується з іншими кольорами в інтер'єрі, то його вплив буде позитивним.

Сірий колір викликає відчуття стабільності та гармонії, дозволяє заспокоїтися і зосередитися. Може добре поєднуватися в інтер'єрах із білим і чорним, а також із пастельними кольорами і спокійними відтінками.

Червоний — дуже динамічний колір, означає постійний рух, прагнення вперед, може спонукати до дій і викликати приплив сил і емоцій. Вважається також лідерським кольором, надає людям наполегливості. Занадто багато червоного може викликати втому, тому поєднувати в інтер'єрі його потрібно з іншими кольорами.

Рожевий — означає романтичність, доброту і спокій. Може заспокоювати, допомагати вгамувати почуття, проте велика кількість цього кольору може викликати зайву чутливість і сентиментальність.

Жовтий колір сприяє рішучості й упевненості, дає змогу не сумніватися в думках і швидко визначатися з рішеннями. Також може посилювати інтуїцію і кмітливість, активізуючи мозкову діяльність, викликати позитивні асоціації та гарний настрій.

Помаранчевий за своїм впливом схожий на червоний, однак діє більш м'яко, дозволяє розслабитися, заспокоїтися і радіти життю. Також помаранчевий може сприяти появі творчих поривів.

Зелений колір приносить умиротворення і відчуття стабільності, а також може сприяти проявам інтуїції. Створює доброзичливий настрій, дає змогу позбутися внутрішнього нервового напруження.

Синій — сприяє організованості, умінню планувати і розподіляти час та ресурси, відповідальності та раціоналізму. Дає змогу зберігати силу духу і не здаватися навіть у складних ситуаціях.

Поєднання білого і чорного кольорів в інтер'єрі з фільму «Великий Гетсбі»

Помаранчевий і коричневий кольори в інтер'єрі з фільму «Пасажири» (реж. М. Тільдум, 2016)

Коричневий колір символізує надійність, домашнє тепло і спокій. Багато в чому асоціюється з рідною домівкою і затишком, викликає позитивні емоції.

У композиції інтер'єру приміщення дизайнери використовують закони колірної гармонії. Знання кольорознавства допомагають у проектуванні гармонійного вигляду інтер'єру, у якому людина почувається комфортно. Головне завдання кольору в інтер'єрі — гармонізувати просторове середовище.

Типи колірної гармонії в інтер'єрі:

1) однотонна гармонія — рідко застосовувана в інтер'єрі, адже експансія (надмірне переважання одного кольору), як відомо, шкідлива для психіки фізичного здоров'я людини, але може бути прийнятною для елементів деталей інтер'єру (наприклад, різні відтінки коричневого кольору паркетної підлоги);

2) гармонія споріднених кольорів (прийнятне поєднання для інтер'єру);

3) гармонія полярних кольорів (найкомфортніше для очей людини поєднання в силу фізіологічних особливостей нашого ока) — будується на єдності протилежностей, проте потребує дотримання відсоткового співвідношення.

Це цікаво

Видатний французький модельєр Крістіан Лакруа оформив інтер'єри швидкісних поїздів TGV. Він виграв конкурс, обійшовши кількох сильних конкурентів, у тому числі модний дім Kenzo. Вагони поїздів, що розвивають швидкість до 350 км/год, оформлені в пурпуровій гамі з акцентами червоного.

5. Конструкційні матеріали для облаштування інтер'єру. Доцільність вибору конструкційних матеріалів, безпечних для здоров'я людини та навколишнього середовища. Властивості конструкційних матеріалів зазвичай розглядають комплексно. До комплексних властивостей, що характеризують стійкість матеріалів до сукупної дії низки чинників, належать довговічність, надійність, сумісність, старіння й ерозієстійкість.

У нашому стрімкому світі з кожним роком з'являється дедалі більше нових сучасних матеріалів, що відповідають заданим властивостям. До таких можна віднести високоміцні бетони, бетонополімери, фібробетони, декоративні бетони, сплави різних металів, термопластичні полімерні матеріали (полістирол, поліаміди, фторопласт, реактопласти), триплекси (різновид скла), склопластик тощо.

Перлини мудрості

Дизайн не повинен домінувати над людьми і речами. Дизайн повинен допомагати людям. У цьому його роль.

Дітер Рамс, німецький промисловий дизайнер, провідний дизайнер фірми Braun

Застосування цих матеріалів різнобічне, воно залежить від їх властивостей. Так, полімерні смоли використовують для покриття плит із деревних матеріалів (ламінування), з яких виготовляють корпусні меблі. Напилення, які відображають, поглинають, розсіюють світло, виготовляють за допомогою металізованих покриттів на скло і застосовують в обладнанні фото- і кіностудій. Зі скла з однією бічною видимістю виготовляють перегородки в спеціальних приміщеннях, наприклад ванних кімнатах.

Ці матеріали мають свої переваги. Зазвичай вони міцніші та довговічніші, мають меншу вагу і можуть бути тоншими, ніж традиційні матеріали для забезпечення необхідної надійності предметів інтер'єру.

Виготовлення сучасних матеріалів зазвичай є складним, трудомістким процесом, який під силу не кожному виробнику, тому здебільшого має високу вартість. Крім того, деякі сучасні матеріали не є екологічно чистими і за певних умов виділяють у довкілля шкідливі речовини. Тому до вибору матеріалів для виготовлення предметів інтер'єру потрібно ставитися обережно і виважено.

Новітні досягнення науки і практики

Ми живемо в еру цифрових технологій. Досягнення прогресу диктують свої правила й у сфері дизайну інтер'єрів. З появою нових якісних стандартів життя змінюється і звичний для нас житловий простір. Цифрові новинки роблять життя зручнішим та комфортнішим. З огляду на естетику простору, вони допомагають створити в домі чи офісі затишну атмосферу і психологічний комфорт. Це дуже важливо, адже вдома і на роботі людина проводить більшу частину свого часу.

Серед цифрових новинок у дизайні інтер'єрів актуальні такі винаходи:

- цифрові шпалери — оздоблювальний матеріал під назвою Pac Map, який створили австрійські фахівці студії Strukt Design Studio; щоб споглядати дивовижний візуальний ефект, потрібно в повній темряві спрямувати на стіну промінь відеопроєктора, зображення може змінюватися за бажанням господаря житла;
- нова шведська технологія в дизайні під назвою Nembio втілена в ідеї створення розважально-корисного майданчика, яка включає в себе аудіо- й відеосистеми та побутову техніку;
- співробітники американської лабораторії «Нью-Йорк Таймс» винайшли цифрове дзеркало і назвали його Snow White; воно візуально й акустично підказує людині, яка краватка краще пасує до певного костюма, які предмети гардероба наявні тощо; пристрій функціонує через мережу Інтернет;
- останнім часом неабияку популярність завоювала технологія «Розумний будинок»; вона дозволяє людині максимально взаємодіяти з житловим простором за допомогою передавання інформації з мобільних пристроїв на датчики, які регулюють опалення, освітлення та інші інженерні системи, що забезпечують комфорт у домі.

6. Роль природних матеріалів як важливого екологічного ресурсу у збереженні довкілля. Перевага натуральних матеріалів — у тому, що вони дуже практичні, ніколи не виходять з моди, не втрачають первинного вигляду, не завдають шкоди людині. Найчастіше для надання особливого шарму приміщенню в дизайнерських інтер'єр-проектах застосовують деревину, камінь, шкіру.

Деревина. Широкому використанню дерев'яних конструкцій в інтер'єрі сприяють такі їхні властивості:

- достатній рівень тепло- та звукоізоляції;
- безпечність для здоров'я людини;
- високі експлуатаційні характеристики;
- гарний і сучасний вигляд.

Крім традиційного використання деревини для виготовлення меблів, цікавим вирішенням дизайну інтер'єру вітальні може бути використання дерев'яних балок в оформленні стель. Натуральності інтер'єру додають деталі з деревини з мінімальною обробкою. Вони можуть бути використані для облицювання стін або для виготовлення полиць, стільниць, рам для дзеркал. Такий різновид обробленої деревини, як шпон, використовують для обробки стін. За рахунок цього приміщення набувають солідного й коштовного вигляду. Як конструкційний матеріал для стін застосовують рулонний або листовий корок.

Натуральні шпалери надають дизайну інтер'єру особливого шик. Крім прекрасного вигляду, вони мають лише їм властивий запах, який відразу створює атмосферу тропіків. Формують унікальний інтер'єр-дизайн шпалери з найрізноманітнішого матеріалу: бамбуку, ротангу, очерету, рогозу, кокосової пальми. Технологія їх виготовлення буває найнесподіванішою: плетіння з волокна ротангових ліан, клеєні ламелі зі стовбура пальми тощо.

Камінь (мармур, граніт тощо) має не лише гарний натуральний колір, а й часто вирізняється унікальною формою. Цікавим вирішенням для оформлення приміщення може бути груба кладка з натурального каменю в одній із частин кімнати. Урізноманітнюють інтер'єр такі декоративні елементи, як колони або інші кам'яні конструкції.

Шкіра — унікальний матеріал, який завжди наповнює приміщення особливим шиком. Крім традиційного використання цього матеріалу для оббивки меблів, заслуговує на увагу можливість його застосування в декорі або панно для оздоблення стін, що надасть приміщенню неповторного і стильного вигляду.

Перелічені матеріали надають приміщенням особливого затишку і теплоти. Але використовувати їх в інтер'єрі варто з обережністю і продумано. Крім того, необхідно застосовувати лише якісні матеріали, що забезпечить привабливість і комфортність приміщення протягом тривалого часу.

Перлини мудрості

Дизайн створює культуру. Культура формує цінності. Цінності визначають майбутнє.

Роберт Л. Пітерс, канадський графічний дизайнер і видавець

Поза сумнівом, як традиційні, так і нові сучасні матеріали необхідно використовувати економно. Серед джерел і шляхів економії найбільшу увагу можна приділити комплексній переробці сировини та використанню вторинних матеріальних ресурсів і відходів виробництва (залишки сировини і матеріалів, які втратили первісну споживчу вартість, — обривки, стружка тощо) і споживання: виробничого (лом, гума, тара) та побутового (ношені речі, одяг, макулатура).

Новітні досягнення науки і практики

Під час розробки проекту інтер'єру квартири, замиського будинку, магазину чи офісу, враховують такі аспекти:

- розміри приміщення;
- функційне призначення;
- стиль дизайну;
- обробку стін, підлоги і стелі;
- декорування віконних прорізів;
- системи вентиляції, опалення, водопостачання;
- освітлення;
- вибір кольорової гами;
- розташування меблів, побутової техніки і предметів декору.

Останнім часом дизайнери для розробки проекту використовують метод 3D-моделювання. Він дає змогу зібрати всі аспекти воедино і створити наочну, реалістичну модель майбутнього інтер'єру як загалом, так і в деталях.

Перлини мудрості

Гарний дизайн видно відразу. Чудовий дизайн непомітний.

Джо Спарано, американський дизайнер

Перевірте себе

1. Які основні принципи дизайну?
2. Які існують стилі інтер'єру та в чому їх відмінності?
3. Дайте характеристику сучасних стилів.
4. Що відносять до засобів і прийомів художнього конструювання?
5. Що таке баланс, контраст і нюанс у композиції інтер'єру?
6. У чому полягає роль кольору в композиції?
7. Які існують конструкційні матеріали для облаштування інтер'єру?
8. У чому перевага використання природних матеріалів у дизайні інтер'єру?

Теми пошукових, дослідницьких та інформаційних міні-проектів

- «Історія дизайну в Україні».
- «Сучасні тенденції та перспективи розвитку дизайну».
- «Ергономіка в дизайні».
- «Дизайн інтер'єру для людей з особливими потребами (універсальний дизайн)»
- «Психологія сприйняття форми і кольору в інтер'єрі».
- «Світло в інтер'єрі та особливості світлодизайну».
- «Фен-шуй у сучасному дизайні інтер'єру».
- «Найцікавіші інтер'єри громадських закладів нашого міста (села)».
- «Український стиль інтер'єру та засоби його створення».
- «Інтер'єр моєї кімнати та можливості його вдосконалення».
- «Декор в інтер'єрах різних стилів».
- «Технології виготовлення декоративних елементів інтер'єру».

БАНК ІДЕЙ ДЛЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ

Світильник

Настільна лампа

Торшер

Бра

Люстра

Декоративна ваза (для живих рослин та композицій із сухих рослин)

Декоративне панно

Полиця

Годинник настінний

Годинник настільний

Інсталяції (тематичні, святкові)

Топіарій

Текстильні вироби інтер'єрного призначення

Столова білизна

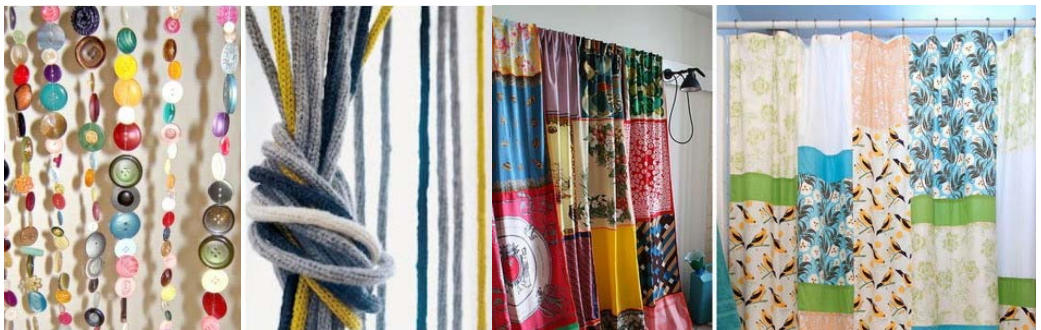
Декоративні подушки

Килимки

Штори

Чохли

Сувенір

Сімейна фоторамка

Обері

1. Білодід Ю. М. Основи дизайну : Навчальний посібник / Юрій Білодід, Олена Поліщук. — К. : Вид. ПАРАПАН, 2004. — 239 с.
2. Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища : навч. посіб. / С. П. Мигаль, І. А. Дида, Т. Є. Казанцева; Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. — 225 с.
3. Шумега С. С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єра : навчальний посібник / Станіслав Шумега, ; Прикарпатський ун-т ім. В. С. Стефаника, Ін-т культури і мистецтв. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 298 с. : іл.
4. <http://www.designinvogue.com/>
5. <http://www.home-designing.com/>
6. <http://www.elledecor.com/>
7. <http://foto-room.org.ua/>
8. <http://www.designsponge.com/>
9. <https://thehappyhousie.porch.com/>
10. <http://www.mauriciokaram.com.br/>
11. <http://www.homebunch.com/>
12. <http://www.idealhome.co.uk/>
13. <http://www.hgtv.com/>

ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Ви знатимете:

- ✓ історію та теорію технологій і технік створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва;
- ✓ традиції використання кольорової гами для виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва;
- ✓ творчість народних майстрів України.

Ви вмітимете:

- ✓ добирати матеріали, інструменти та пристосування, необхідні для виготовлення виробу;
- ✓ виготовляти вироби в різних техніках декоративно-ужиткового мистецтва з дотриманням народних традицій.

1. Історія та теорія технік і технологій декоративно-ужиткового мистецтва.

Декоративно-ужиткове мистецтво є важливою складовою будь-якої національної культури. У народі завжди існувала потреба прикрашати побут, робити радісною працю і доповнювати своє життя красою. Найбільш майстерно оздоблювали святкові речі. З покоління в покоління добирали й удосконалювали успіхи і знахідки, вигадки і нововведення народних майстрів. Чимало виробів декоративно-ужиткової творчості виготовляли в організованих центрах художнього ремесла, що виникали поблизу джерел сировини.

На відміну від творів образотворчого мистецтва, призначених суто для естетичної насолоди, численні прояви декоративно-ужиткової творчості можуть мати практичне застосування в повсякденному житті.

З 2-ї половини XIX ст. існує класифікація галузей декоративно-ужиткового мистецтва за *матеріалом* — природного походження (дерево, глина, камінь, лоза, розгоза, шкіра, хутро, кістка, ріг тощо) або винайдених і створених людиною (метали та їх сплави, скло, пряжа, текстиль, папір, пластмаси тощо), за *технікою виконання* (різьблення, ткацтво, гончарство, розпис, вишивка, в'язання, набійка, литво, ковальство, чеканка тощо) і за *функційними ознаками використання предмета* (меблі, одяг, взуття, прикраси, посуд, іграшки тощо).

Декоративно-ужиткове мистецтво (від лат. *deco* — прикрашаю) — широкий розділ образотворчого мистецтва, який охоплює різні галузі творчої діяльності, спрямованої на створення художніх виробів з утилітарними (практичними) й естетичними (художніми) функціями.

Арт-галерея

К. Маковський.
«Килимарі». 1876

Дж. Фон
Бремен. «Юна
в'язальниця».
1851

Ж. Діскарт.
«Гончарна майстерня,
Танжер». 1910

Вишивка (або *вишивання*) — стародавній і чи не найпоширеніший вид декоративно-ужиткового мистецтва, у якому орнаменти та сюжетні зображення виконують способом вишивання. Вишивку застосовують для оздоблення одягу, предметів побуту, для створення самостійних декоративних панно тощо.

Процес розвитку вишивання вивчають за зображеннями на пам'ятках мистецтва стародавніх цивілізацій Азії, Європи, Америки, за літературними джерелами, а також за збереженими зразками вишивок різних часів і народів. Протягом століть вишивка була невід'ємною частиною оздоблення одягу та предметів побуту.

Вишивання — загальновідоме і поширене рукодільне мистецтво прикрашати різноманітними візерунками тканини і матеріали, від найгрубших і найщільніших, як, наприклад, сукно чи шкіра, до найтонших — батисту, серпанку, газу тощо. Інструменти та матеріали для вишивання: голки, нитки (а також бісер, намистини, перли, дорогоцінне каміння, лелітки, монети тощо), п'яльці, ножиці.

Споріднені з вишивкою різновиди декоративно-ужиткового мистецтва — *аплікація та гаптування*.

Сторінками історії

- Давньогрецький історик Геродот стверджував, що вишивкою був прикрашений одяг скіфів, які тривалий час проживали на території України.
- На Черкащині археологи знайшли зображення чоловіків в одязі, дуже схожому на український національний костюм. Знахідка датована VI ст. н. е. Такі ж сорочки приписували трипільцям.
- Арабський мандрівник X ст. Ахмад ібн Фадлан у своїх розповідях про русів згадував, що вони мали вишитий одяг.
- Уродженець Тернопільщини Юліан Панькевич в образах іконостасу храму Святого пророка Іллі в с. Боршів на Перемишлянщині (кінець XIX ст.) вперше зобразив Ісуса Христа, Богородицю та апостолів в українських вишиванках.
- Щороку в третій четвер травня відзначають міжнародне свято — Всесвітній день вишиванки. Цього дня кожен охочий може долучитися до святкування, одягнувши вишиванку на роботу, до університету, школи чи садочка.

Перлини мудрості

Істина ж така: у кожного з нас є свій дар — талант, навичка, ремесло, — який дарує нам насолоду і надихає нас. Шлях до щастя криється у використанні цього дару.

*Нік Вуйчич, австралійський мотиваційний оратор,
меценат, письменник і співак*

Речі ручної роботи — розкіш... Хто хоче їх отримати, той або платить майстру за працю, або виготовляє їх сам.

Коко Шанель, французький модельєр

Ю. Мерль. «Урок вишивання». 1870

М. Пимоненко.
«У затінку».
Кінець 1800-х

Л. Альма-Тадема.
«Вишивальниця». 1904

Ч. Ф. Ульріх.
«Вишивальниця».
1890–1894

В. Тропінін.
«Золотошвейка».
1826

П. О. Ренуар.
«Вишивальниця». 1897

Новітні досягнення науки і практики

До середини XIX ст. вишивку виконували вручну. Після винаходу верстатів з програмним керуванням вишивку почав виконувати автомат, у якому п'яльця переміщувалися за програмою, закладеною в паперових перфокартах у вигляді отворів, розташованих у певному порядку. Перфокарти застосовувалися до 70-х рр. XX ст. Після створення персональних комп'ютерів з'явилися редактори комп'ютерної вишивки, наприклад, WILCOM, TAJIMA, BURUDAN. Вони значно спростили процес програмування, але використовували їх лише на великих виробництвах. Ситуація кардинально змінилася з виходом на ринок побутових вишивальних машин, у яких інформацію переносять з комп'ютера за допомогою цифрового носія або безпосередньо електричного кабеля.

Вишивкою оздоблюють одяг і предмети побуту, але вона може бути й самостійним твором мистецтва (декоративне панно, портрет, картина). Художньо-образні особливості народної вишивки регіонів України зумовлені характерними техніками виконання та орнаментальними мотивами, а також сталою колірною гамою: графічні чорні або червоно-чорні візерунки (Поділля), ажурне наскрізне шиття білим по білому (Полтавщина, Чернігівщина), декоративні дрібновізерункові композиції (Київщина), багатобарвні та насичені складними геометричними мотивами візерунки (Карпати і Прикарпаття), подібні до тканих червоноколірні геометричні орнаменти (Полісся) тощо.

Створено в Україні

Українська вишивка надихнула дизайнера Ярослава Галанта створити унікальну колекцію меблів у національному стилі.

Майстер буквально вишив візерунки кольоровими нитками крізь тисячі отворів на меблях. Колекції українського дизайнера неодноразово мали неабиякий успіх на меблевих виставках у Мілані (Італія).

Вишивка шовковими стрічками — різновид художнього рукоділля, об'ємне вишивання певним способом будь-якого малюнка на канві різної щільності за допомогою голки і кольорових шовкових стрічок.

Сторінками історії

- У 1446 р. французький король Людовик XIV запросив з Італії майстрів для навчання французьких ремісників ткацького мистецтва. До Ліона були доставлені кращі італійські ткацькі верстати для вироблення шовку і виробництва шовкових стрічок. І хоча з навчанням нічого не вийшло, чимало італійських умільців влаштувалося у Франції, налагодивши широке виробництво стрічок і тканин із шовку.
- З кожним роком попит на шовкові стрічки і тканини зростав, а застосування їх ставало ширшим. Знать прикрашала красивими стрічками із дорогоцінним камінням навіть своє взуття. Уся Франція занурилася в стиль рококо (від франц *rocaille* — декоративна мушля), основними девізами якого були легкість, вишуканість і декоративність. Модними подарунками стали всілякі рукотворні дрібнички, які виготовляли навіть кавалери. Та й сам

король Людовик XV любив вишивати і часто дарував придворним дамам милі аксесуари, створені ним власноручно. Саме в ці часи у Франції і з'явилася вишивка шовковими стрічками. Спочатку знатні дами почали прикрашати свої сукні, оформляючи корсажі дрібними трояндочками «а ля рококо», листям і безліччю розкиданих квітів із перлинами і кришталіками. Потім настала черга білизни, яка ставала дедалі розкішнішою і витонченішою. За допомогою простої голки і стрічок створювали справжні шедеври, що зараз красуються в музейних вітринах по всьому світу.

Арт-галерея

А. Стех. «Князь Олександр на Острозі Заславський». 1670

Ф. Буше. «Портрет маркизи де Помпадур». 1756

Ж. Д. Кур. «Венеційський бал-маскарад». 1838

Вишивка бісером відома ще з глибокої давнини. З давніх часів народні вмільці захоплювали своєю чудовою майстерністю вишивання, спочатку перлами, а потім — кольоровим скляним бісером. Цією технікою прикрашали одяг, вишивали картини із зображенням різних пейзажів, церков, ікон тощо. У наш час вишивка бісером стала знову популярною. Її використовують для оздоблення одягу, взуття, гаманців, різноманітних чохлів і сумочок, що надає виробам оригінального й ошатного вигляду. Величезну популярність має вишивка бісером картин із зображенням квітів, птахів і тварин.

Бісероплетіння — створення з бісеру за допомогою ниток, волосіні або дроту художніх двовимірних і тривимірних композицій.

Бісер (від араб. *бусра* — «штучні перли», через тюркське посередництво) — дрібні різнобарвні круглі або багатогранні скляні чи металеві зерна з наскрізним каналом.

Сторінками історії

- Бісер уперше почали використовувати в Стародавньому Єгипті. На території України він відомий від часів Київської Русі та набув особливого поширення у XVIII–XIX ст.
- Прикраси з бісеру вплітали в коси, носили їх на шиї, руках. З бісеру виготовляли сумочки, гаманці, картини, прикрашали ним меблі тощо. Носили прикраси з бісеру по-різному: в одних селах лише жінки, в інших — і молодіці, і дівчата; ними оздоблювали чоловічі капелюхи, дівочі весільні головні убори та сукні.

Аплікація (лат. *applicātiō*

— прикладання, приєднання) — спосіб отримання зображення; техніка декоративно-ужиткового мистецтва, а також і готовий виріб, створений у такий спосіб.

Аплікація як техніка декоративно-ужиткового мистецтва пройшла тривалий шлях розвитку і збагатилася різними засобами фіксації (закріплення) на різних поверхнях (нитками на тканинах, клеями на твердих поверхнях). Вона може бути одноколірною, багатоколірною, плоскою, об'ємною, декоративною, абстрактною,

сюжетною тощо. Аплікація з тканини — це різновид вишивки. Аплікація відрізняється від інших образотворчих технік силуетністю, площинним узагальненим трактуванням образу, однорідністю кольорової плями, локальністю великих кольорових плям, виразністю зображення, більш узагальненою формою.

Декупаж (від фр. *découper* — вирізати) — техніка декорування різних предметів, заснована на приєднанні (аплікації) малюнка, картини або орнаменту (зазвичай вирізаного) до предмета і далі покритті отриманої композиції лаком заради збереження, довговічності й особливого візуального ефекту.

Існує п'ять основних видів декупажу: *прямий (класичний)*, *зворотний*, *об'ємний*, *димчастий (художній)*, *декопатч*.

Сторінками історії

- Витоки декупажу сягають Середньовіччя. Як вид мистецтва він уперше згадується в кінці XV ст. в Німеччині, де вирізані картинки почали використовувати для оздоблення меблів. Пік захоплення цією технікою настав у XVII ст. в Європі, коли в моду ввійшли меблі, оздоблені інкрустаціями в китайському або японському стилях. Венеційські майстри вправно вирізали зображення, наклеювали їх на поверхню меблів і покривали 30–40 шарами лаку. Такою аплікацією імітували дорогі східні інкрустації, що значно здешевлювало меблі, однак вони користувалися таким же

попитом. Згодом це мистецтво в Італії почали іменувати *artepovera* («мистецтво бідних»). Нині ж такі меблі вкрай рідкісні й дорогі, а цей стиль наслідують багато сучасних меблевих дизайнерів.

- Декупаж був дуже модним при дворі французького короля Людовика XVI, а в Англії у вікторіанську епоху, коли у великій кількості з'явилися друковані картинки для вирізання, декупаж став доступним для широкого загалу і проник майже в кожен дім. До сер. XIX ст. це захоплення стало масовим. Переважно для робіт використовували сентиментальні мотиви у вигляді зображень квітів, пасторальних сцен, фігурок і янголят. З Англії декупаж як хобі проник до Америки, де був широко відомий між Першою і Другою світовими війнами.

Зараз ця старовинна техніка знову стала модною і поширена в різних країнах. До традиційної техніки додався декупаж із серветок, із тканини і на тканині. Крім того, активно застосовують так звані рисові та декупажні карти. Це спеціальним чином підготовлені зображення, надруковані типографським способом на спеціальному папері.

Різноманітність матеріалів дає змогу декорувати будь-яку поверхню: свічки, кераміку, тканину, дерево, метал тощо. А використання різних технік, таких як золочення, зістарювання (браширування, кракле, шебі), художній декупаж, об'ємний декупаж (із застосуванням модельної маси та інших матеріалів), дають необмежений простір для фантазії.

Це цікаво

Серед знаменитостей, які захоплювалися декупажем, — королева Франції Марія Антуанетта, маркіза де Помпадур, поет Дж. Байрон, художники А. Матісс і П. Пікассо.

Новітні досягнення науки і практики

Наприкінці XX ст. декупаж ввели до арсеналу дизайнерів. Стародавній засіб декору ускладнили використанням нових хімічних матеріалів, новими техніками друку, закріпленням на різних поверхнях (від дерева до кераміки). Декупаж почали використовувати для декору дамських сумок, капелюшків, шкатулок, підносів, футболок, спідниць, джинсів, посуду з кераміки та порцеляни, серветок, матеріалів для пакування, рамок, альбомів з фото, меблів, святкових свічок та листівок. Поширення комп'ютерів та принтерів надзвичайно розширило коло зображень (зокрема тривимірних) для декупажу.

Розмаїття стилів у XX–XXI ст. поширилося і на цей вид декоративно-ужиткової творчості, і тепер розрізняють декупаж у стилях етно, кантрі, сімплісіті, прованс, шебі-шик, мілітарі, вікторіанському стилі тощо (це зумовлено передусім поточними тенденціями в дизайні інтер'єру).

В'язання гачком — один з найдавніших видів ужиткового мистецтва. Є окремі припущення, що техніка виготовлення в'язаного полотна з'явилася в північній Африці, про що досі нагадує назва туніського способу, тобто в'язання довгим гачком. У XIII–XVI ст. в'язання прийшло з країн Сходу в Європу.

Це цікаво

◆ Амігурумі (у перекладі з японської — в'язане-загорнуте) — японське мистецтво в'язання на спицях або гачком маленьких сувенірних іграшок. Амігурумі — це найчастіше симпатичні тварини (ведмедики, зайчики, кішечки, собачки та ін.), чоловічки, але можуть бути і неживі об'єкти, наділені людськими рисами (наприклад кекси, капелюхи, сумочки тощо). Останнім часом амігурумі, зв'язані гачком, набули неабиякої популярності. Типова іграшка амігурумі має велику кулясту голову на циліндричному тулубі з маленькими кінцівками.

В'язання спицями — створення полотна з переплених петель пряжі за допомогою спиць — винайшли чоловіки, хоча згодом ця техніка набула популярності й серед жінок. Перші відомості про в'язані вироби, збережені на східних фресках, стосуються часів до нашої ери. Найстаріші в'язані вироби були знайдені в Перу. Сьогодні це один з найпоширеніших в усьому світі видів декоративно-ужиткового мистецтва, який має чимало шанувальників у різних країнах і активно розвивається на основі давніх традицій.

Це цікаво

В'язаний шерстяний светр у звичному для нас вигляді з'явився в Європі в XIX ст. Спочатку лікарі рекомендували його як одяг для схуднення, адже він сприяв потовиділенню під час фізичних вправ. Саме від англійського дієслова «to sweat», що означає «потіти», пішла назва светра.

Новітні досягнення науки і практики

У наш час в'язання як технологія виготовлення зручних та гарних трикотажних виробів не лише здобуло неабияку популярність серед жінок та чоловіків, а й зазнало істотного розвитку. Численні інновації торкнулися як появи, окрім традиційних, нових матеріалів (сьогодні в'яжуть не лише з натуральної, штучної чи синтетичної за походженням пряжі, а й із трикотажних, шкіряних та хутряних стрічок, пластикових пакетів і навіть... газет), так і виникнення нових технік (в'язання на руках і на пальцях, в'язання з товстої пряжі гігантськими спицями, в'язання в техніці «ентерлак» тощо).

Е. де Блаас. «Урок в'язання». 1883

Р. Йордан.
«В'язальник». 1867

Г. Найт. «В'язання». 1922

Для **плетіння** використовували гнучкі легкодоступні матеріали: лозу, кору певних дерев, насамперед молодої липи (лико) та берези (бересту, луб), верболіз, хвойну та дубову скіпку, коріння липи, сосни тощо.

Лозоплетіння — ремесло виготовлення плетених виробів із лози: домашнього начиння і ємностей різного призначення, таких як короби, кошики, вази тощо, меблі (столи, стільці, скрині, колиски) та ін. Під лозою розуміють будь-який природний матеріал рослинного походження, здатний за певної обробки з легкістю гнутися, а в звичайних умовах тримати форму. Назва матеріалу — «лоза» — походить від виноградної лози, з якої колись плели кошики. Часто матеріалом для плетіння слугує вербовий прут, його використовують для плетіння як у Європі, так і в Азії, крім того, в Азії плетуть з такого матеріалу, як ротанг і бамбук. Техніка плетіння з лози може бути найрізноманітнішою.

Плетіння з кори, лози та рогами в Україні набуло широкого розвитку в 2-й пол. XIX ст., коли з цих матеріалів почали виготовляти дорожні кошики та козуби, легкі дачні меблі, дитячі візочки, іграшки тощо. Майстрів, що виготовляли кошики, так і звали — кошикарі та кошикарки. Лозоплетінням та рогозоплетінням займалися як чоловіки, так і жінки.

Соломоплетіння. В усіх куточках світу народні умільці використовували для своєї роботи солому зернових культур, які вирощували в певній місцевості. У художніх виробках неабияке значення має інтенсивний переливчастий блиск і різноманітне забарвлення житньої соломи. На думку майстрів, відтінків у соломі близько сотні — від білого і жовто-лимонного до буро-жовтого і червоно-коричневого (це також відіграє неабияку роль в інкрустаційних роботах із соломі). Із соломи плели передусім головні убори, сумки-кошики тощо.

Плетіння — ремесло з виготовлення доморобних господарсько-побутових художніх виробів з різноманітної еластичної сировини.

Сторінками історії

Як і кераміка, плетіння виникло раніше, ніж обробка дерева та металу, які потребували відповідних знарядь виробництва. Найдавніші археологічні пам'ятки плетіння — залишки матів, мішків, кошиків, тарілок для хліба, накривок для кошиків і глиняного посуду — знайдені в Єгипті, Месопотамії, на Балканах, у Великобританії, Швейцарії та ін. і датуються V–IV тис. до н. е.

У неоліті виникли практично всі основні техніки плетіння: спіральна, полотняна, каркасна, стрічкова тощо. У наступні епохи бронзи і заліза плетіння не набуло принципово нових технічних досягнень. Наступні покоління відшліфовували вже відомі техніки, приділяючи основну увагу різноманітності та досконалості конструкцій.

Плетені вироби багатьох народів позначені національною своєрідністю використання місцевих матеріалів, улюблених технік плетіння, виготовлення відповідних типів речей.

Найдавніші пам'ятки українського плетіння походять з кін. XVIII – поч. XIX ст. і зберігаються в музеях Києва, Львова, Ромнів та ін.

Це цікаво

- ◆ За однією з версій, плетіння стало прабатьком ткацтва.
- ◆ Під час розкопок у гробниці Тутанхамона було знайдено два плетені стільці, які добре збереглися і мають цілком сучасний вигляд.
- ◆ У Стародавньому Римі патриції відпочивали й бенкетували на ложах, зроблених із прутів верби. Одне з них, виготовлене в II ст. н. е., зберігається в музеї Треве.
- ◆ Художники доби Відродження відтворювали на своїх полотнах досконалість плетених із вербового прута предметів інтер'єру та побуту (возів, кошиків, кошиків, скриньок, хлібниць), досягнути в Середньовіччі.

Арт-галерея

П. Артсен. «Ринкова сцена». 1550

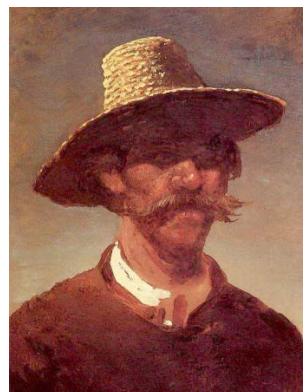

В. Ван Гог.
«Автопортрет у
солом'яному капелюсі».
1887

В. Андерсон.
«Солом'яний
капелюх». 1950

А. Куїнджі. «Селянин-
українець у солом'яному
капелюсі». 1890–1895

Макраме (фр. *macramé*, від арабськ. *migramah* — тасьма, бахрома, мереживо або від турецьк. — шарф чи серветка з бахромою) — відома з давнини техніка вузлового плетіння. Імовірно, вона пов'язана з технікою створення тканин без використання ткацького верстата. Матеріали для плетіння можуть бути найрізноманітнішими: прядив'яна, лляна або паперова мотузка, кордова або шовкова волосінь, лляні, бавовняні, шовкові або синтетичні нитки, плоска тасьма, сизаль.

Сторінками історії

Техніка вузлового плетіння відома з надзвичайно далеких часів, що довели археологічні розкопки і знахідки вузлового плетіння ще на первісних інструментах прадавніх людей.

Вузлове плетіння використовували вже у Стародавніх Вавилоні, Ассирії, Єгипті та Греції, Персії, Китаї. Своєрідна техніка плетіння вузлів була в Перу.

З часом кількість вузлів збільшилася, зросли як їх декоративність, складність, так і привабливість. Вони отримали поширення в рибалок і моряків, де існували особливі вимоги щодо міцності мотузок і канатів, їх надійності в екстремальних умовах буревіїв і штормів.

Вузол «подвійний плоский» мав поширення у Стародавній Греції, де мав назву «геркулесів вузол». Він перейшов навіть у ювелірні вироби.

Техніка вузлового плетіння макраме отримала чимале поширення в ХІХ ст. У вікторіанську добу в цій техніці виготовляли штори на вікна, скатертини, покривала, гамаки. Зрозуміло, що виробниками і споживачами цих виробів були небагаті верстви населення. Саме на них, близьких до ремісників, було розраховане і видання 1882 р. «Мереживо макраме». Промислова революція у ткацтві постачала на ринки багато нових тканин, про яскравість кольорів

яких подбали хіміки. Це зменшило цікавість до макраме, і воно майже вийшло з моди.

Нова хвиля популярності макраме припала на 1970-ті рр. Тоді знову почали виготовляти плетені вироби з макраме: доступні за вартістю панно на стіни замість дорогих килимів, гамаки для відпочинку за містом, кошики і жіночі сумки, навіть одяг і невеликі гобелени. Комбінації різних вузлів надають можливість створювати зображення птахів, тварин, вітрильників, іноді споруд.

Мереживо — текстильний виріб з орнаментальним оформленням (ажурним візерунком), що утворюється за рахунок переплетення і використовується в оздобленні одягу (коміри, манжети, жіноча нижня білизна) або для виготовлення цілого виробу (сукня, блуза, шаль, пелерина, шарфик, рукавички, накидка), а також в оформленні інтер'єру: у вигляді декоративних панно, скатертин, фіранок (тюлів), постільної білизни (подушки, покривала), серветок і підстанників.

Мереживоплетіння — один з видів декоративно-ужиткового мистецтва і народного художнього промислу (ремесла). За технікою виконання мереживо буває:

- плетене на коклюшках;
- плетене човником (фриволіте);
- шите голкою;
- гардангер (шите);
- макраме (вузлове);
- плетене на спицях;
- плетене гачком.

Спочатку для виготовлення мережива використовували лляні, шовкові, золоті або срібні нитки. Зараз його часто плетуть із бавовняних та лляних ниток. Фабричне мереживо можуть виготовляти із синтетичного матеріалу. Деякі сучасні майстри роблять мережива з тонкого мідного або срібного дроту.

Сторінками історії

Мереживоплетіння — це стародавнє мистецтво. Перші кроки в цій галузі були зроблені стародавніми єгиптянами, які використовували лляну тканину, оздоблюючи її кольоровими нитками. Стародавні греки і римляни також прикрашали свої тоги золотими нитками. Новий предмет одягу не вимагав оздоби по краю, але, коли він зношувався, нитки потрібно було перекрутити і зшити разом. Отже, мереживо утворилося завдяки техніці скручування, використовуваній для оформлення пошарпаних країв тканини. Справжнє мереживо з'явилося лише в кін. XV – на поч. XVI ст. Батьківщиною мереживоплетіння зазвичай вважають Італію та Фландрію (де його називали «кант», що означає межу або край). Король Карл V видав указ про те, що мереживоплетіння потрібно викладати в школах і монастирях бельгійських провінцій. У період Відродження і Просвітництва мереживо призначалося для того, щоб замінити вишивку, легко перетворю-

ючи сукні згідно з різними модними стилями (адже, на відміну від вишивки, його можна було відпороти від тканини, щоб замінити іншим). У моду ввійшли мереживні коміри та манжети — як у чоловічому, так і в жіночому вбранні. Ця тенденція досягла піку у XVIII ст.

Арт-галерея

Ф. Пурбус Молодший. «Ерцгерцоги Альберт та Ізабелла». 1610

А. ван Дейк. «Карл I у трьох ракурсах». 1635–36

Перлини мудрості

Жити — означає створювати речі, а не купувати їх.

Аристотель, давньогрецький філософ

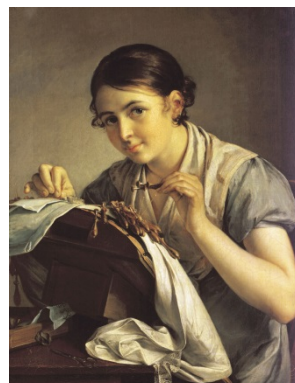
Арт-галерея

Й. Вермеєр.
«Мереживниця». 1669–
1671

Й. Кірш.
«Саксонська
мереживниця».
1859

В. Тропінін.
«Мереживниця». 1823

Е. Жак.
«Мереживоплетіння».
1937

Д. Барретт.
«Мереживна
скатертина». 1861

Е. Р. Лайнг. «Брюггська
мереживниця». 1899

Сторінками історії

Ручне ткацтво (на ручному ткацькому верстаті) відоме з часів неоліту. У Київській Русі й у середньовічній Україні воно було одним з найважливіших ремесел. Наприкінці XVIII ст. з винайденням механічного ткацького верстата з'явилося машинне ткацтво, предтеча сучасного промислового виробництва тканин.

Ткацтво — у широкому розумінні поняття, що охоплює всю сукупність технологічних процесів із виробництва тканини. Прадавнє існування ткацтва як ремесла прийнято називати художнім ткацтвом, оскільки найчастіше воно є частиною декоративно-ужиткового мистецтва, сувенірної промисловості тощо.

За походженням тканини можна виділити *бавовноткацтво*, *шовкоткацтво*, *льоноткацтво*, *вовноткацтво* тощо.

Килимарство — техніка створення килимів (гобеленів, шпалер, сумахів), виробів художнього ткацтва, які використовують для оздоблення чи утеплення приміщень. Основною сировиною є вовна, бавовна та льон. Для здійснення цього процесу використовують ручний або машинний способи. Для ручного виробництва застосовують вертикальні та горизонтальні верстати, для машинного — механізовані килимарські верстати і жакардові машини.

Традиційний ткацький верстат (реконструкція) з українського Полісся, експозиція Музею ткацтва Чернігівщини, смт Козелець

Сторінками історії

Килими відомі ще з далекої давнини. Килимарство існувало в Ассирії та Вавилоні, у Єгипті та поселеннях Північного Причорномор'я. Перські, туркменські, азербайджанські, таджицькі та вірменські килими — одні з найвідоміших виробів декоративно-ужиткового мистецтва Сходу.

Перлини мудрості

...Світ буде щасливий лише тоді, коли в кожній людині буде душа митця, інакше кажучи, коли кожен знаходитиме радість у своїй праці.

Огюст Роден, французький скульптор

Арт-галерея

Ж.-Л. Жером.
«Продавець килимів у Каїрі». 1887

Ф. Балессіо.
«Продавець перських килимів». 1900

Е. Форті.
«Продавець килимів». 1880–1920

Р. Свобода. «Продавці килимів». Кін. XIX ст.

А. Сімонетті. «Продавці килимів». Кін. XIX ст.

Створено в Україні

Український дизайнер Марта Серветник використовує гуцульські килими з домотканого вовняного полотна для виготовлення м'яких меблів. У результаті копіткої роботи виходить сучасний дизайнерський виріб, а точніше — вишукане крісло в етнічному стилі, з неабиякою історією та національним колоритом.

Ліжницарство — домашнє виготовлення ліжників (товстих вовняних виробів з об'ємною поверхнею і довгим пухнастим двостороннім ворсом) ручним способом, важлива галузь ткацтва. Виготовлення ліжникових виробів в Україні відоме з часів раннього Середньовіччя. До середини XIX ст. їх широко використовували в щоденному та святковому побуті майже в усіх регіонах України. Однак нині ліжники виготовляють лише в окремих осередках Карпатського регіону (Гуцульщина, Бойківщина).

Валяння (або валка), англ. фелтінг (від англ. *felt* — «повсть, фільц, набивання») — виготовлення вовняних виробів та їх ущільнення способом зчеплення і переплетення між собою волокон вовни. Це особлива техніка рукоділля, у процесі якої з вовни для валяння створюють малюнок на тканині або повсті, об'ємні іграшки, панно, декоративні елементи, предмети одягу або аксесуари. У валянні використовують особливості будови вовняних волокон (наявність луски на поверхні) та їхні фізико-механічні властивості (пластичність, високі пружність та розтягуваність, здатність скорочуватися, звиватися тощо). У процесі валяння вовну

(власне повсть) розпушують, замаслюють і змішують, із суміші утворюють вату, а з неї нашаровуванням готують основу за формою виробу. Основу ущільнюють, просочують розчином сірчаної кислоти і звальюють, після чого вдаються до опоряджувальних операцій (шліфування і чищення ворсу, пресування тощо).

Кустарні майстерні, у яких здійснювали виготовлення таких виробів, називали сукновальними, валяльними або валюшами.

Сторінками історії

Люди виявили здатність вовни звальюватися близько 8000 років тому.

Для валяння використовували знайдені залишки вовни тварин.

Після одомашнення дрібної рогатої худоби стало можливим використовувати зістрижену шерсть тварин для виготовлення одягу. У XVI ст. з'явилися перші майстерні з виготовлення повсті. У XIX ст. винайшли валяльні преси та валяльні машини. Валка відбувалася за допомогою здавлювання і прокатування вовни або механічного впливу спеціальних голок, які сплутували вовняні волокна. Сьогодні для домашнього валяння створено спеціальні голкобійні машини.

Печворк (від англ. *patchwork* — «ковдра, покривало, виріб із різнокольорових клаптів»), *клаптеве шиття, клаптева техніка, клаптева мозаїка, текстильна мозаїка* — техніка декоративно-ужиткового мистецтва, коли за принципом мозаїки зшивають цілісний виріб зі шматочків тканини (клаптиків). У процесі роботи створюється полотно з новим колірним рішенням, візерунком, іноді фактурою. Сучасні майстри виконують також у техніці клаптикового шиття об'ємно-просторові композиції. Усі шви сточування клаптикового полотна розташовують на його вивороті.

Арт-галерея

М. Вейстлінг. «Ночівля». 1998

В. Ленглі. «Стара клаптикова ковдра». 1897

М. Вейстлінг. «Печворкові сни». 1999

Сторінками історії

Збирання полотна з клаптів, аплікація з тканини, стьобані вироби здавна існували незалежно один від одного в багатьох народів світу.

Імовірно, скрізь, де людина працювала з тканиною, виникала необхідність використовувати обрізки та відходи крою, і клаптеве шиття існувало в тому чи іншому вигляді. Відомий єгипетський орнамент, створений зі шматочків шкіри газелі бл. 980 р. до н. е.; в одному з музеїв Токіо експонують зшитий приблизно тоді ж костюм з оздобленням із клаптів; 1920 р. в Печері тисячі Будд було знайдено килим, створений приблизно в IX ст. з безлічі шматочків одягу паломників.

У XVI ст. до Англії почали надходити барвисті тканини різноманітних візерунків з індійської бавовни. Ковдру, декоровану вишивкою або набиванкою, вважали модною оздобою домашнього інтер'єру. Шиття з клаптів з'явилося внаслідок дефіциту ситцю, що виник через заборону продажу в Англії індійських тканин 1712 р. (у такий спосіб уряд мав намір зберегти вітчизняні мануфактури, на яких виготовляли вовняні та шовкові тканини). Ситець потрапляв до Англії контрабандними шляхами, і його ціна різко зростає. Обрізки, що залишалися після крою одягу, не викидали, а використовували для створення інших виробів. Великими фрагментами декорували шерстяні або льняні тканини в техніці аплікації. Найдрібніші клапті зшивали один з одним, утворюючи єдине полотно.

До Нового Світу стьобане полотно потрапило разом із переселенцями в 1620-х рр. Через нестачу тканин стьобані ковдри лагодили за допомогою шматків зі старого одягу. Подальший дефіцит тканин закріпив традицію виготовляти стьобані вироби з клаптів, які з часом ставали дедалі складнішими. Зазвичай американські господині шили верхню частину виробу взимку, а на простібку, підбивку — квілтинг (англ. *quilting* — виготовлення стьобаних виробів) — усі сусідки збиралися навесні, вечорами, після роботи; до жінок приєднувалися й чоловіки.

Арт-галерея

Г. Мослер. «Квілтингова толока». 1890

М. Вейстлінг. «Квілтингові посиденьки, Америка XIX ст.». 2000

Кераміка — вироби з природних глин або сумішей їх з мінеральними домішками, випалені до твердого стану. Якість керамічних виробів залежить від добору сировини й технології виготовлення. Основними технологічними видами кераміки є *гончарство, теракота, майоліка, фарфор, кам'яні маси.*

Гончарство — виготовлення керамічних виробів з гончарної глини: посуду, кахлів, іграшок, прикрас, сувенірів тощо. Давнє ремесло, господарська діяльність та мистецька культура багатьох народів світу, у тому числі й українців.

Гончарство виникло в епоху неоліту і розвивалося там, де були придатні для цього глини. Сировину очищали від шкідливих домішок, місили, виробляли посуд чи інші вироби, сушили на сонці й потім випалювали, спочатку на відкритому вогні, пізніше — у звичайних печах і наприкінці — у спеціальних гончарських горнах. З появою гончарного круга гончарство стало окремим ремеслом. Уже в добу неоліту гончарні вироби прикрашали прокресленим декором, відбитками шнура, гребінця, а також розписом — кольоровими фарбами мінерального походження.

Сторінками історії

Керамічні вироби — найпоширеніші знахідки археологів. Адже, на відміну від дерева, глина не гниє, не горить і не окислюється, як метал. Чимало глиняних предметів дійшли до нас у первозданному вигляді. Високого розвитку мистецтво кераміки досягло в Стародавньому Єгипті, Ассирії, Вавилоні, Греції та Китаї. Вражають технічною майстерністю давньогрецькі піфоси — горщики для води і вина, що сягають 2 м заввишки. Саме в такому піфосі, а не в бочці, як прийнято вважати, жив давньогрецький філософ Діоген.

Арт-галерея

Ж.-Л. Жером. «Діоген». 1860

Д. Воттерхаус. «Діоген». 1882